

amelyek gazdagabbá és eredményesebbé tehetnék ez irányú munkájukat.

Végül a hatodik fejezet szerzője megkísérli, hogy némi képet adjon a különböző művészetek honvédelmi nevelő hatásáról. A műnek, de talán honvédelmi nevelésünk egész rendszerének ez a leggyengébb pontja. Ezt lát-szik igazolni, hogy a tanulmány szerzője meglehetősen kevés tapasztalatról, illetve eredményről tudott írásában beszámolni.

Úgy gondoljuk, az olvasó e vázlatos ismertetőből is érzékelheti a honvédelmi nevelés sokrétűségét és roppant fontosságát. A könyvből pedig megismerheti a haza védelmére és a béke biztosítására való felkészülés elvi és

gyakorlati összefüggéseit — ebből fakadó állampolgári kötelességeit.

Végül megemlíjtjük, hogy e rendkívül hasznos könyvet a Honvédelmi Minisztérium honvédelmi nevelési osztályának munkatársa, a KISZ KB honvédelmi nevelési ügyekkel foglalkozó előadója, az Országos Pedagógiai Intézet honvédelmi nevelési ügyek tudományos munkatársa, a Magyar Honvédelmi Szövetség és a Művelődésügyi Minisztérium szakembere írta.

Az első kiadás tapasztalatai bizonyítják, hogy e könyv hasznos segítséget nyújt mindazoknak a hivatásos és társadalmi aktivistáknak, akik honvédelmi neveléssel foglalkoznak.

Sztana Béla

FÁBRY JÓZSEF:

A SZABADSÁGÉRT HARCOLTUNK

(Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó, 1973., 228 p.)

A könyv szerzőjéről, a félelmet nem ismerő, a hitleri fasizmust és kiszolgálóit határtalanul gyűlölő partizánparancsnokról még az 50-es évek elején egy, a Hadtörténelmi Levéltárban őrzött és több szovjet partizánegységparancsnok kézjegyével hitelesített „Összefoglaló jelentés”-ben olvastam. A sziklaszilárdan elvhű kommunistát később a Hadtörténelmi Intézetben személyesen is megismertem: 1971 végén bekövetkezett haláláig ugyanis néhány éven át ő is itt dolgozott. Itt vetette papírra gazdag munkásmozgalmi tapasztalatait, az elnyomókkal vívott politikai és fegyveres harcokban bővelkedő életútjáról szóló visszaemlékezéseit, amelyeknek megjelenését már nem érthette meg.

A szerző önéletrajzi munkájában hazánk történetének egyik legsúlyosabb időszakáról (1938 őszétől 1944 őszéig) ír és népünk emberibb életéért vívott ama harcokat eleveníti fel, amelyekben maga is tevélegesen részt vett — önmagáról azonban mindenkor tiszteletre méltó szerénységgel beszél.

1938 novemberében, amikor a bécsi döntés alapján Szlovákia egyes területeit Magyarországhoz csatolták, az építőmunkás Fábry József Kassán élt

— már jelentős munkásmozgalmi múlttal háta mögött: alig volt ugyanis 15 éves, amikor bekapcsolódott az ifjúsági mozgalomba. Ettől kezdve minden tevékenységét a nép jobb életéért vívott harc határozta meg. Politikai fejlődésének tükröződése, hogy 1927-ben már tagja a Csehszlovák Kommunista Pártnak, és röviddel ezután elvtársai bizalmából a párt területi szervezetének titkára lett. Elveiért sokszor megjárta a csehszlovák burzsoázia börtöneit is, de önként, meggyőződésből választott útjáról semmilyen terror nem tudta letéríteni.

A haladó gondolkozású csehszlovákiai magyarok számára nem jelentett semmi örvendetést a bécsi döntés. „Tudtuk — írja visszaemlékezéseiben a szerző —, mostantól nehezebb idők jönnek ránk is.” Könyvének RABSÁG című részében azokat a „nehezebb idők”-et idézi fel. Ennek során beszámol arról, hogy a haladó erők üldözése ellenére miként sikerült kapcsolatot teremteniük a fővárosi szakszervezeti központokkal, a Szociáldemokrata Párttal, amelynek helyi szervezeteit is létrehozták. Itt emlékszik még Schönherz Zoltánról és Salamon Dávidról (Szekeres Sándor), akik a párt

utasítására Kassáról Budapestre költöztek és onnan indították meg az illegális szervezetek kiépítését. A kommunisták aktivizálására a rendőrség is felfigyelt és nagy hajsza után 52 elvtársat tartóztattak le és ítélték el. Meghurcolták Fábry Józsefet is, de elítélésére nem találtak semmi indokot. 1940 Ikarácsonyát és szilveszterét azonban már ő is a börtönben töltötte: a rendőrség félrevezetéséért ugyanis 40 napra ítélték el. E negyven nap történetének leírása rendkívül érdekes. Az olvasó képet kap arról, hogyan éltek celláikban az elítélt haladó gondolkodású emberek, miként segítette őket a Vörös Segély, hogyan, milyen módszerekkel taposták sárba az elítéltek emberi mivoltát. De képet kapunk arról is, hogy a kommunisták milyen töretlen szorgalommal képezték magukat fogságuk alatt.

A szerző 1941. június 26-án, a hitleri fasiszmus hitszegő támadásának 5. napján Kassán tartózkodott. Éppen hazafelé tartott egy elvtársi találkozóról, amikor repülőgépek jelentek meg a város légterében és szórni kezdték pusztító bombáikat. Mint tudjuk, a horthysta kormány ezt a bombázást használta fel arra, hogy az országot belerántsa a Szovjetunió elleni háborúba. Óriási propagandát fejtettek ki, hogy a város lakosságával elhitessék: a bombázást a Szovjetunió gépei hajtották végre. A szerző a szemtanú hitelességével számol be a provokatív bombázásról, válaszolva azt a hatalmas, de nem veszélytelen felvilágosító munkát, amelynek során bebizonyították Kassa népének, hogy a 27 bomba ledobásáért kiket terhel a felelősség.

A háború fokozódásával növekedett a haladó erők üldözése is. A Belügyminisztérium 1941. június 30-án kelt 11 500/1941. Res. számú „*Szigorúan bizalmas*” rendelete alapján mindazokat, akik „... az ország belső rendje és biztonsága szempontjából még most is aggályosnak minősülnek”, a rendőrség internálta. Közöttük volt a könyv szerzője is, aki munkájának további részében rendkívül szemléletesen írja le az itt eltöltött hosszú és

gyötrelmes hónapok eseményeit, a tábor lakóinak politikai vitáit, terveiket és vágyaikat.

1942 áprilisában sorozó bizottság jelent meg az internáló táborban, és néhány héttel később Fábry József és besorozott társai mint „teljes jogú” honvédek zárt vagonban gördültek a szovjet—német arcvonalra: a szerző ekkor 34 éves volt. Könyvében hitelesen számol be a lövészárokba kényszerített magyar katonák hangulatáról, akik közül sokan már ekkor meggyőződtek róla, hogy az ország urai idegen érdekekért küldték őket a szovjet nép elleni háborúba.

Fábry József még a frontra indulás előtt elhatározta, hogy az első alkalom alkalmat kihasználja és átmegy a Vörös Hadsereghez. Ennek viszontagságos végrehajtását könyvének „*Odaát*” című fejezetében mondja el, színesen, olvasmányosan.

Rendkívül érdekesen és fordulatosan mutatja be annak a hadifogolytábornak az életét, ahol leghosszabb időt töltött. Ennek során szól a fogságba került tisztek és katonák magatartásáról, s a felvilágosító munkájuk eredményeként gondolatvilágukban bekövetkezett pozitív változásáról. Igen figyelemre méltóak azok a viták, amelyeket a táborban folytattak Magyarország jövőjét illetően. Ebben a fejezetben méltatja az „*Igaz Szó*” agitációs és politikai mozgósító szerepét.

Fábry József és kommunista, antifasiszta társai már a kezdet kezdetén kinyilvánították, hogy a szovjet elvtársak oldalán fegyverrel kívánnak harcolni a hitleri fasiszták és kiszolgálók ellen. A szerző munkájának további részében arról olvashatunk, miként készítették fel népünk fiainak legjobbjait az elkövetkezendő partizánharcra, illetve más feladatok végrehajtására, s végül a SZABADSÁG című részben Fábry József az események hű krónikásaként örökíti meg a szovjet partizánok soraiba jelentkező magyarok, köztük a szerző bátor helytállását a fasiszmus ellen vívott harcban.

Molnár Pál